

Turkish Studies

Volume 14 Issue 2, 2019, p. 401-412

DOI: 10.7827/TurkishStudies.14835

ISSN: 1308-2140

Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: Ocak 2019

✓ Accepted/Kabul: Mart 2019

✍ Referees/Hakemler: Doç. Dr. Şerife SUBAŞI – Dr. Öğr. Üyesi Emin YÜREKLİ

This article was checked by iThenticate.

KALİTE YÖNETİMİ ÇERÇEVESİNDE YÜKSEKÖĞRETİMDE AKREDİTASYON SÜRECİ

Aysel GÜNEY*

ÖZET

Küreselleşme ile yükseköğretimde kalite geliştirme konusunda uygulanabilecek çeşitli yöntemlerin araştırılması son yıllarda ağırlık kazanmıştır. Günümüzde bilgi toplumunun öneminin artması bunda en önemli etkidir. Ülkeler arasında eğitim ve öğretim hizmetlerinde karşılıklı değişimi kapsayan yeni anlaşmaların imzalanması, eğitim ve öğretimde meydana gelen hareketlilik ve değişim, kalite arayışını arttırırken ülkeler ve üniversiteler arasında da rekabeti arttırmıştır. Özellikle, bilişim ve iletişim teknolojilerindeki yenilikler, bu yeniliklerin kullanılması, genel anlamda eğitimde özelde ise muhasebe eğitiminde önemli hale gelmiştir. Bu kapsamda, günümüzde üniversitelerde ve özellikle sosyal bilimler alanında kalite, kalite yönetimi ve akreditasyon gibi yeni kavramlar kullanılmaya başlanmıştır. Eğitimde son yıllarda, uzaktan öğretim, sanal ortamda eğitim çeşitlerinin ve uzmanlık belgelerinin daha fazla çeşitlenmesi gündeme gelmiş ve yaygınlaşmıştır. Yükseköğretimde hazırlanan öğrenci programlarının, ağırlıklı olarak yurtdışına yönelik olması ile birlikte, hazırlık ve proje devingenliği, kalite, kalite yönetimi ve akreditasyon gibi süreçlerin yükseköğretimde uygulanması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Kalite yönetiminde kullanılan en önemli araçlardan biri akreditasyon olarak görülmektedir. Bu çalışmada, kalite, kalite yönetimi ve yükseköğretimde kalite yönetimi kavramı ve akreditasyon kavramı açıklanarak, kalite yönetimi çerçevesinde akreditasyon sürecinin önemini incelemek amaçlanmıştır. Sonuç olarak, özellikle yükseköğretimde yapılan kalite ve kalite yönetimi çalışmalarının değerlendirilmesi ve bu çalışmalarda kaliteyi arttırmak ve belgelendirmek anlamına gelen akreditasyon çalışmalarının incelenmesi ile mevcut durumun iyileştirilmesine yönelik literatüre katkı sağlanması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Akreditasyon, Kalite, Kalite yönetimi, Eğitim

* Dr. Öğr. Üyesi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, E-posta: aysel.guney63@gmail.com

JEL Sınıflandırması: M41

ACCREDITATION PROCESS IN THE FRAMEWORK OF QUALITY MANAGEMENT FOR HIGHER EDUCATION

ABSTRACT

In recent years, it has become important to investigate various methods that can be applied in quality development in higher education with globalization. Today, the importance of the information society is the most important factor. The signing of new agreements covering mutual exchange of education and training among countries, mobility and change in education and training increase the search for quality and competition among countries and universities. In particular, information and communication technologies have become important both in education in general and accounting education in particular. Nowadays, new concepts including quality, quality management and accreditation etc. are used in universities, especially in the field of social sciences. In recent years, more diversification of education types and expertise documents in distance education and virtual environment have been used for education. Although the student programs prepared in higher education are predominantly directed abroad, the necessity to apply the processes such as preparation and project mobility, quality, quality management and accreditation in higher education has been revealed. One of the most important tools used in quality management is accreditation. In this study, the concepts of quality, quality management and quality management in higher education and accreditation are explained and the importance of accreditation process in the framework of quality management are explained. As a result, it is aimed to evaluate the quality and quality management studies carried out especially in higher education and to contribute to the literature to improve the current situation by examining the accreditation studies.

STRUCTURED ABSTRACT

In recent years, the concepts of quality and quality management have gained importance in higher education. In this context, the studies carried out in order to increase the quality in the field of higher education and to be accredited internationally are noteworthy. The aim of this study was to assess the relationship between higher education and quality management, quality and accreditation. For this purpose, the field studies in the world were examined in the first stage, then the quality and accreditation in higher education was explained and the relationship between quality management and accreditation was discussed. Studies of accreditation, quality and quality management in the literature were examined and the data obtained from these studies were compiled. As a result of this research, the relationship between quality management and accreditation was examined and the following findings were obtained.

The competition that emerged within the changing structure of higher education, the reduction of public subsidies in the budget and the

development of new and different systems in education, initiates the process of questioning the quality in universities and documenting the quality assurance systems and quality. The quality defines as the concept of performance, efficiency, competence and trust (accreditation). The determination of the quality levels of higher education programs is considered as an important predictor in the control and evaluation of higher education institutions. The concept of quality is considered as two titles: quality in the design and quality in the process. Quality in the design is associated with both output (for example, an academic program that meets the needs of students), and the process (curriculum, equipment, planning and other factors that affect the program etc.). Quality in the process means that all steps in the organization's functions work effectively in line with the desired goals with the contribution of each step to the organization.

The various aspects of a draft / service / institution are monitored and evaluated by quality assurance according to a certain system and standards in order to determine quality standards are generally comprehending. The quality assurance system provides an internal audit mechanism for the quality of education and other activities of higher education institutions. There are two main approaches to quality assurance in higher education. They are accreditation and evaluation of output (products). The word meaning of accreditation is "approval of qualification". Accreditation can be defined as a process involving the examination and approval of an organization and a program of an educational institution by standards or predefined criteria by an authorized institution. As a result, the accreditation process is a process that states that accredited institutions meet the minimum standards. In particular, the accreditation process in educational institutions confirms that the processes and standards related to the quality created in these institutions provided at minimum level. Evaluation systems relate to outcomes of the system, such as student achievements, number of graduates, number of graduates employed, graduates' employment, and thus not related to accreditation education processes and outcomes.

Ensuring quality at the national and international level in higher education in the world has gained importance after the 1980s. Accreditation studies has been started since 1981 after the establishment of the Higher Education Council in Turkey in order to increase the quality of higher education. In today's competitive world, higher education institutions not only compete with in the field of science, but also in the field of education and research to provide students with various qualifications, to recruit and educate instructors, to find specialized managers and administrative personnel, and to be a brand in education. This process can be achieved by carrying out accreditation studies.

Accreditation is accepted as higher education in general and as a tool of academic quality, transparency and accountability aiming at give confidence for demanders to determine the quality of the higher education institutions at national and international level (quality, efficiency etc.) in particular. Accreditation means documenting the quality of education for educational institutions. The objectives of the accreditation system facilitate and accelerate the process of recognizing the mutual recognition of higher education institutions and to help them compare the diplomas and titles. While accreditation studies in higher

education focus on the inputs of the system, the process of evaluation deals with outcomes of the system. However, accreditation examines the three stages as input-processing-output in an integrated way in the total quality approach. The accreditation process is carried out in four stages: i) self-assessment in general, ii) preparation of self-evaluation report, iii) external evaluation, iv) preparation of the evaluation report and final decision making. Accreditation in higher education can be determined as an academic process that includes self-assessment and external evaluation to improve academic quality and social responsibility. Therefore, accreditation is an ongoing activity and is considered to be an important means of raising the current and future educational level of an institution. Acquiring an accredited certificate of a higher education institution or a unit of higher education provides the opportunity to compare the quality of the relevant institution and diplomas with international standards.

It can be stated that two main approaches for providing or increasing the quality of education in higher education. The first one is that accreditation is not related to education processes and results. The other is that accreditation is related to the outcomes of the system such as student success, number of graduates, number of graduates employed and employment. In other words, accreditation is considered as an indicator of confidence in the recognition of an institution and/or program and the academic documents given by the institution and/or the program. In this case, it is possible to state that the content of educational processes may be ignored during the accreditation process. In this context, quality assurance needs to be taken into consideration in order to conduct the accreditation process in higher education.

As a result, many different systems and approaches have been used in the field of quality in order to constitute the quality and quality management approaches in the institutions with the significant changes experienced by higher education. The establishment and implementation of the unit and operation, including the methods and techniques of "Total Quality Management System in Higher Education" together with the concepts and approaches such as accreditation, quality control and management, are considered as an important requirement in higher education institutions. Additionally, it is necessary to establish accreditation institutions especially in areas such as business and accounting in order to increase the quality.

A combination of accreditation and quality management is required for independence in the higher education and institutions, privatization, education in different parts of the world, change between educational institutions, etc. When the accreditation is the self-evaluation of the institution and externally evaluating it, it can be stated that quality can be achieved and increased by accreditation in higher education. While the improvement of the education in the university and the documentation of the developments are approved by the accreditation process, the achievement of accreditation also shows the quality. If it is provided to increase the quality in education, there is a necessity to create a quality unit that includes the educational processes and the outputs/evaluation system besides the inputs. Furthermore, a well-functioning quality management system should be required for Turkey to be one of the leading countries in higher education. On the other hand,

it is also important that the accreditation process, which is an important component of the quality assurance and management system, is executed and widespread by independent accreditation institutions. To ensure quality assurance in the higher education will directly affect the functioning of higher education institutions and will lead to significant improvements and developments in the fields of research and services.

Keywords: Accreditation, Quality, Quality management, Education.

JEL Code: M41

1. Giriş

Yükseköğretimde son yıllarda kalite ve kalite güvencesi kavramları son derece önemli iki kavram haline gelmiştir. Diğer yandan özellikle yükseköğretim kurumlarında kalite, iç ve dış denetim süreçleri ile ölçülmektedir (Özer vd., 2011). İç denetim sürecinde öğretim, araştırma, yayın, akademik, proje geliştirme gibi faaliyetler ve bu faaliyetlerdeki süreçler açısından kalite güvencesi ölçülürken, dış denetim sürecinde ise genellikle ulusal ve/veya uluslararası kalite ajansları tarafından yükseköğretim kurumlarının amaçları ve stratejilerine ulaşma başarıları ölçülmeye çalışılmaktadır. Bu bağlamda eğitimde kalite kavramı, tasarımda kalite ve süreçte kalite olmak üzere iki başlık halinde ele alınmaktadır. Kalite güvencesi, genel olarak kalite standartlarının karşılandığını belirlemek amacıyla yapılan bir tasarım/hizmetin/kurumun çeşitli yönlerini belli bir sistem ve standartlara göre izlemek ve değerlendirmektir (Craft, 2003; Özer vd., 2011; D'Andrea, 2007). Bu tanım aynı zamanda akreditasyon kavramını da tanımlamaktadır.

Akreditasyon, kalite yönetiminde kullanılan en önemli araçlardan biri olarak görülmektedir. Akreditasyonun amacı, verilen eğitimin ulusal veya uluslararası alanda kabul edilebilir, belirlenmiş standartlar seviyesinde olduğunun yükseköğretim kurumlarında belgelenmesidir (Rehber, 2007). Bu yöntem kullanılarak, akreditasyon ile bir kurumun veya birimin dönemsel olarak kendini değerlendirmesi sağlanmaktadır (Gencel, 2001; Aktan ve Gencel, 2007).

Ülkemizde de yükseköğretimde kalitenin artırılması amacıyla akreditasyon çalışmalarına 1981 yılında YÖK'ün kurulmasıyla başlanmıştır. İlk çalışmalar, eğitim fakültelerinde 1988-89 yıllarında yapılan düzenlemelerdir. Daha sonra, 1990'lı yılların başlarında "ABET (Accreditation Board for Engineering and Technology-ABD)" ile mühendislik programlarında uluslararası kalite güvencesi sağlanmıştır. Bu amaçla, 2002'de ülkemizde bu alanda değerlendirme yapma yetkisine sahip olan "Mühendislik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Kurulu (MÜDEK)" kurulmuştur. 2005 yılında YÖK tarafından "Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği ile (YÖDEK) Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Komisyonu" oluşturulmuştur. Bu komisyonun amacı, yükseköğretimde yer alan kurumların veya birimlerin kalite düzeylerini geliştirmek, yapılan çalışmalarını onaylamak ve ilgili çalışmalara ilişkin usul ve esaslar oluşturmaktır (Gencel, 2001; Aktan ve Gencel, 2007; Tezsürücü ve Bursalıoğlu, 2013).

Bu çalışmanın amacı, kalite, kalite yönetimi ve yükseköğretimde kalite yönetimi kavramı ve yükseköğretimde kaliteyi yakalamak için en önemli araçlardan biri olan akreditasyon kavramının açıklanması, kalite yönetimi çerçevesinde akreditasyon sürecinin öneminin incelenmesidir. Bu çalışma sonucunda özellikle yükseköğretimde kalite yönetimi ve akreditasyon kavramları değerlendirilerek mevcut durum ortaya konmaya çalışılacaktır.

2. Yükseköğretimde Kalite

Son yıllarda yükseköğretim alanında kaliteyi arttırmak ve uluslararası düzeyde akredite olabilmek amacıyla yürütülen çalışmalar dikkat çekmektedir. Özellikle, gençlerin ihtiyaç duyduğu bilgi,

beceri ve ideallere yaklaşılması ve sosyal, kültürel, iktisadi gelişmelerin kavranması hususunda dünya genelinde artan bir duyarlılık söz konusudur (Haug, 2003; D'Andrea, 2007).

Küreselleşmeye bağlı olarak eğitimde zaman ve mesafe engellerinin ortadan kalkmasıyla birlikte, yükseköğretimde alternatif olanaklar artmış ve mesleklerin küreselleşmesi de rekabete dayalı uluslararası bir yükseköğretim pazarının doğmasına neden olmuştur. Ayrıca öğrenci sayısının artmasında on-line dersler, uzaktan öğretim gibi uygulamalar da önemli rol oynamıştır (Green vd., 2002; Hayaloğlu vd., 2015). Bu gelişmelere bağlı olarak yükseköğretimde ulusal ve uluslararası alanda geçerli eğitim standartlarının oluşturulmasına yönelik ihtiyacın önemini arttırmıştır.

Yükseköğretimde, 19. yüzyılın sonlarında kurumsal olarak kalite güvencesi doğmuştur. Kalite anlamının belirlenmesi, kalite standartlarının oluşturulması Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde akreditasyon kuruluşlarının ortaya çıkması ile başlamış ve 1980'lerden sonra önem kazanmıştır (Altbach ve Knight, 2007; Craft, 2003).

Uluslararası, ulusal, bölgesel ve kurumsal boyutta kalitenin iyileştirmesi için 29 Avrupa ülkesi arasında imzalanan Bologna Deklarasyonu ile kalitenin yükseltilmesi konusunda çalışmalar başlamıştır. Bologna Deklarasyonuna Türkiye'de katılmıştır. Yapılan bu alandaki çalışmalarla, ortak hedeflerin paylaşılması, öğrenci ve akademik personelin ülkeler arasında serbest dolaşımının sağlanması, ulusal yeterlilik sistemleri arasında karşılaştırılabilirliği ve derslerin kredilerinin oluşturulması gibi konularda gelişmeler de sağlanmıştır. Buna ek olarak, Avrupa Yeterlilikler Çerçevesinin (AYÇ) geliştirilmesi de amaçlanmıştır (Aktan ve Gencel, 2007; Brockmann vd., 2008; Neave, 2003; Reinalda ve Kulesza-Mietkowski, 2005). Küreselleşme ile birlikte yükseköğretimde çok sayıda uluslararası kuruluşun (*Asya-pasifik Kalite Ağı*, *Arap Yükseköğretim Kalite Güvencesi Ağı*, *Yükseköğretim Kalite Güvencesi Ajansları Uluslararası Ağı*, vb.) girişimleriyle kalite güvencesi çalışmaları, uluslararası seviyede düzenlenmeye çalışmaktadır (Altbach ve Knight, 2007). Bu amaçla Avrupa Yükseköğretim Alanı, Avrupa Üniversiteler Birliği (AÜB), Asya ve Pasifik'te Üniversite Mobilitesi 7 (UMAP 7) ve Associations of Southeast Asian Nations (ASEAN) kurulan ve faaliyet gösteren kuruluşlar olarak sıralanabilir (Aktan ve Gencel, 2007; Kehm vd., 2009; de Prado Yepes, 2006; Van Damme, 2001).

Açıklamalar çerçevesinde, ulusal ve uluslararası alanda farklı kurum/kuruluşların girişimleri ve yeni programların hayata geçirilmesinin yanı sıra genel olarak kalitenin oluşturulması ve sürekliliğinin sağlanması yükseköğretim sistemi içerisinde üniversitelerin temel sorumlulukları arasında yer almaktadır.

3. Yükseköğretimde Kalite Anlayışı

Yükseköğretim kurumlarının dört temel fonksiyonu bulunmaktadır. Bunlar: öğretim, araştırma, uygulama ve bilim adamı yetiştirmektir. Ulusal ve uluslararası düzeyde yükseköğretim kurumlarının yükledikleri bu temel fonksiyonlar birbirinden farklılık gösterebileceği gibi, her yükseköğretim kurumunda farklı disiplinler ve akademik farklılıklarda söz konusu olabilmektedir.

1950'li yıllardan itibaren, “*toplam kalite yönetimi (TKY) ve/veya sürekli kalite iyileştirme (SKİ)*” çalışmaları ulusal ve uluslararası düzeyde faaliyet gösteren yükseköğretim kurumlarında başlatılmıştır ve 1980'lerin sonlarında pek çok ülkede bu çalışmalar yer almıştır (Owlia ve Aspinwall, 1996). Yükseköğretimin uluslararası boyutunun gelişmesiyle birlikte toplam kalite iyileştirme ve akreditasyon uygulamaları da kullanılmaya başlanmıştır. Yükseköğretimde, toplam kalite yaklaşımı bütünleşmiş bir şekilde “*girdi-işlem-çıkıtı*” olarak üç aşamada ele alınırken, akreditasyon çalışmaları ise “*sistemin girdileri ve değerlendirilmesi*” şeklinde gerçekleştirilmektedir. Diğer bir ifade ile akreditasyon değerlendirme sürecinde “*sistemin çıktıları*” üzerinde durulmaktadır (Owlia ve Aspinwall, 1996, Sahney vd., 2004). Bu bağlamda 1998 yılında UNESCO'nun aldığı kararlarda, yükseköğretim sistemi ile ilgili en dikkat çekici başlık kalitedir. Kalite ile ilgili hükümlerin içeriği incelendiğinde (Aktan ve Gencel, 2007; Rehber, 2007; UNESCO, 1998);

- “Kalitenin artırılması için, kurum içi denetlemenin bağımsız uzmanlarca, dış değerlendirmenin de bağımsız uluslararası kuruluşlarca yapılması,
- Yükseköğretimin ulusal değer ve konulara bağlılık yanında, bilgi alışverişi, karşılıklı iletişim, öğretim üye ve öğrencilerin değişimi, ortak araştırma projeleri gibi konuları içeren uluslararası boyutunun göz ardı edilmemesi,
- Öğretim elemanlarının seçimi ve yetiştirilmesine önem/özen gösterilmesi,
- Kalite çalışmalarında yeni bilgi teknolojilerinin bilgi ve beceri elde etmedeki etkinliklerinin dikkate alınması” gerekliliği vurgulanmaktadır.

Bu bağlamda, kalite güvencesi ile ilgili yaygın kullanılan süreçler; denetim, değerlendirme ve akreditasyon olarak sıralanabilir. Daha önce belirtildiği üzere kalite güvencesi yükseköğretimde her üniversitenin kendi sorumluluğu altındadır. Kalitenin oluşturulması ve sürekliliğinin sağlanabilmesi için, yükseköğretim amaç ve stratejileri doğrultusunda belirlenen standartlara dayalı bir “iç denetim sisteminin” kurulması da gereklidir.

4. Yükseköğretimde Akreditasyon Anlayışı

Yükseköğretimde kalitenin oluşturulması ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasında kullanılan yaklaşımlardan biri de akreditasyondur. Akreditasyonun temel işlevi, genel anlamı ile kabul edilebilecek kalite ve başarı standartlarını saptamak ve kalite güvencesi sağlamaktır. Akreditasyon temelde bütün yükseköğretim kurumlarını ve yükseköğretimdeki fakülte/birimleri, meslek kuruluşlarını ve eğitim programlarını (hukuk, tıp, eğitim, mühendislik, işletme gibi) kapsayacak ve akredite edecek şekilde uygulanabilmektedir (Aslan, 2009; Iannuzzi, 2000;Karkoszka, 2009).

Yükseköğretimde akreditasyonun temel özellikleri şu şekilde sıralanabilir (Aktan ve Gencel, 2007, Council for Higher Education Accreditation (CHEA), 2006; Eaton, 2002):

- “Yükseköğretim birimlerinin, programlarının performans standartları yönünden kendi kendilerini değerlendirmelerine olanak veren bir yöntemdir.
- Yükseköğretimdeki bir biriminin, programının güvenilirliğini ve tanınmasını sağlayan bir modeldir.
- Uzun döneme ve düzenli değerlendirmelere dayanır.
- Yükseköğretim birimlerinde, niteliğin devamlı olarak ilerlemesini öngören bir süreçtir.
- Yükseköğretim birimlerinde, doğruluğu ve etik standartları sisteme oturtmayı amaçlar.
- Gönüllük esasına dayanır
- Resmi olmayan kontrol işleyişinin geçerli olduğu bir oto kontrol sürecidir.
- Önceden belirlenmiş standartları karşılaması ve bunları tutarlı ve dengeli olarak devam ettirmesidir.
- Birim ve programlar akredite olduktan sonra, standartlarını karşılayacağını garanti eder.”

Yükseköğretimde yaygın bir şekilde uygulanan akreditasyonun temel amaçları ise aşağıdaki gibi sıralanabilir (Aktan ve Gencel, 2007).

- “Eğitim-öğretim ve araştırmaların niteliğini arttırmak, yükselmek ve niteliği koruma sorumluluğunu üstlenmek,
- Birimlerinin hizmet verdiği birey ve paydaşlara, standartlara dayalı olarak eğitim-öğretimin kalitesinin veriliği garantisini sunmak,

- *Birimlerinin birbirlerini bilme ve anlama aşamalarını kolaylaştırmak,*
- *Verilen diplomaların ve unvanların birbiri ile karşılaştırılabilirliğini sağlamak,*
- *Ülkeler ve kurumlar arasında öğrenci ve öğretim elemanlarının değişimini sağlamak,*
- *Mesleğe başlamada, geçerli olacak olan kuralları belirlemek ve uygulanmasında mezunlara yardımcı olmak,*
- *“Mükemmeliyet etiketi ” oluşturarak, en yüksek standartları belirlemek ve güvence altına almak,*
- *Çeşitli ülkelerde yer alan yükseköğretim birimleri, sistemleri ve programları ile ilgili olarak hizmet talep edenleri bilgilendirmektir.”*

Akreditasyon süreci uygulamada genel olarak i) öz değerlendirme, ii) öz değerlendirme raporunun hazırlanması, iii) dış değerlendirme, iv) değerlendirme raporunun hazırlanması ve nihai kararın verilmesi şeklinde dört aşamalı olarak gerçekleştirilmektedir. Akreditasyon, bu işi yapan gönüllü kuruluşlara hesap verme süreci olarak da işlemektedir (Berdahl ve McConnell, 1999). Bu doğrultuda akreditasyonun amacı, bir yükseköğretim kurumunun ve/veya bu eğitim kurumunda yürütülen eğitim sürecinin kabul edilebilir bir kalite düzeyinde olduğunun belgelenmesidir.

Akreditasyonun temel fonksiyonları arasında toplum tarafından kabul edilebilir kalite ve başarı ölçütlerini belirlemekle birlikte, kalite de iyileştirme sağlamaktır. Yükseköğretimde akreditasyon, aşağıda belirtilen farklı amaçlar için geniş bir şekilde uygulanmaktadır (YÖK, “Akreditasyon”, <http://www.yok.gov.tr>):

- *“Eğitim-öğretimin niteliğinin artırılması ve sistematik bir yaklaşımla sürekli geliştirilmesi,*
- *Eğitim-öğretimin niteliğinin güvence altına alınması,*
- *Eğitim-öğretimin niteliğinin belirli standartlara dayalı olarak yürütüldüğünün güvencesinin verilmesi”*

Diğer yandan, yükseköğretimde akreditasyonun işlerliğinin sürdürülebilmesi için i) *ulusal standartların açık, anlaşılabilir ve eksiksiz olması, ii) iyi bir değerlendiriciler topluluğundan (eğitimli, standartları iyi bilen, protokolü izleyen, adil yargılara varan bireylerden) oluşması, iii) karar oluşturma süreci ve bu süreci işleten bir karar mekanizması ile desteklenmiş olması* gerekmektedir.

Yükseköğretimde akreditasyon işlerliğinin sağlanması sonucunda “saydamlık” ve “hesap verme sorumluluğu” olarak iki temel çıktı/yarar elde edilmektedir. Bu kapsamda yükseköğretimde akreditasyonun eğitime katkıları aşağıdaki gibi özetlenebilir (Aktan ve Gencel, 2007).

- *“Eğitim kurumlarının standartlarını sağlayıp sağlamadığı konusun da öğrenciler ve tüm paydaşlar bilgi sahibi olur.*
- *Nitelikli insan gücünün yetişmesi, özel sektöre işlendirme açısından güven verir.*
- *Uluslararası ve ulusal düzeyde yükseköğretim birimleri arasında kredi transferini kolaylaştırır.*
- *Kaliteyi garanti altına alır.*
- *Devlet fonlarına erişimi kolaylaştırır.*
- *Yükseköğretim kurumları arasında öğrenci ve öğretim elemanlarının değişimi kolaylaştırır.*

- *Kurum ve birimlere yönelik güveni artırır.*
- *Kurum içi iletişimi yükseltir*
- *Kurum ve birimlere, dışarıdan yansız takdir etme olanağı sağlar.*
- *Kuruma, gelecekle ilgili düşünme olanağı sağlar.*
- *Üst yönetime önceliklerin belirlenmesinde yol gösterir.*
- *Diplomalar ve derecelendirmelerde uluslararası uyumun sağlanmasını kolaylaştırır.*
- *Eğitim sistemleri ve ülkeler arasında ortaya çıkan uyum sorunlarını çözer.”*

Yükseköğretim programlarının kalite seviyelerinin tespit edilmesi, yükseköğretim kurumlarının kontrol ve kıymetlendirilmesinde önemli bir öngörü olarak kabul edilmektedir (Yalçınkaya, 1997). Akredite belgesinin alınması, ilgili kurumun verdiği derece ve diplomaların kalitesinin, uluslararası standartlarla karşılaştırılmasına imkân sağlamaktadır (Aktan ve Gencel, 2007; Bakioğlu ve Ülker, 2015). Eğitimde kalite güvencesi, üniversitelerin ve üniversitelerdeki birimlerin, kabul ettiği değerlendirme ve akreditasyon yöntemlerinin bir arada kullanılması ile sağlanabilir (Uludağ Üniversitesi, http://kurullar.home.uludag.edu.tr/RAK/kitap/metin.htm#_Toc519305033). Bu yaklaşım çerçevesinde uluslararası alanda çeşitli disiplinlere (mühendislik ve teknoloji, sosyal bilimler, ilahiyat, tıp, veterinerlik) yönelik çalışmaları yürüten akreditasyon kuruluşları mevcuttur.

Türkiye’de yükseköğretim programları akreditasyonu konusunda aşağıdaki ulusal kalite ajansları faaliyetleri düzenlemektedir.

- *“Mühendislik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (MÜDEK),*
- *Fen Edebiyat, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakülteleri Öğretim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (FEDEK)*
- *Veteriner Hekimliği Eğitim Kurumları ve Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (VEDEK)*
- *Tıp Eğitimini Geliştirme Derneği (TEPDAK)*
- *Türk Psikologlar Derneği (TPD)*
- *Mimarlar Akreditasyon Kurulu Yönetmeliği (MİAK)*
- *Eğitim Fakülteleri Programlarını Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (EPDAD)*
- *Hemşirelik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (HEPDAK)”*

Ancak, işletme-muhasebe ve finans alanında böyle bir kuruluş bulunmamaktadır.

5. Kalite Yönetimi ve Akreditasyon

Açıklamalar çerçevesinde, yükseköğretimde eğitim-öğretim kalitesini sağlamak/arttırmak için iki temel yaklaşımın öne çıktığı ifade edilebilir. Bunlardan birincisi, akreditasyonun eğitim süreçleri ve sonuçları ile ilgili olmadığıdır (Hesapçıoğlu, 2006). Diğer ise akreditasyonun öğrenci başarıları, mezun sayısı, istihdam edilen mezun sayısı, istihdam yerleri gibi sistemin çıktılarıyla ilgili olduğudur. Diğer bir ifade ile akreditasyon bir kurum ve/veya programın tanınması ve kurum ve/veya program tarafından verilen akademik belgelere olan güven göstergesi olarak değerlendirilmektedir (Köksoy, 1998). Bu durumda akreditasyon sürecinde, eğitim-öğretim süreçlerinin içeriğinin göz ardı edildiğini ifade etmek mümkündür.

Diğer yandan kalite güvencesi, “*bir yükseköğretim kurumunun veya programının iç ve dış kalite standartları ile uyumlu kalite ve performans süreçlerini tam olarak yerine getirdiğine dair güvence*

sağlayabilmek için yapılan tüm planlı ve sistemli işlemler”(YÖK, 2015) olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca performans izleme, endüstriyel ilişkiler, Bologna programı, program açma-kapama, akademik atama ve yükselme gibi süreçler, kalite güvence sistemi sürecine örnek olarak gösterilebilmektedir. Bu bağlamda yükseköğretimde akreditasyon sürecinin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için kalite güvencesinin önemle göz önünde bulundurulması gerekmektedir (Huisman ve Westerheijden, 2010; Rehber, 2002). Diğer bir ifade ile üniversitelerin kendi kalitelerini belirlemesi için, kendi bünyelerinde “*Kalite Güvence Ofisi*”nin açılma gerekliliği önem arz etmektedir. Açılacak ofislerin amacı, “*kalitenin sürekli geliştirilmesi için stratejiler geliştirmek, stratejinin uygulanmasını sağlamaya çalışmaktır*”. Üniversitelerin uyguladıkları stratejiler, kalite süreçleri ve çıktıları her zaman denetlemeye ve bilgi edinmeye açık olmalıdır. Ayrıca bu sisteme öğrenciler ve diğer paydaşların da katılımını sağlayacak bir sistemin kurulması ve işlevselliğinin sağlanması gerekmektedir.

Yükseköğretimde ve kurumlarda yaşanan bağımsızlık, özelleştirme, dünyanın farklı yerlerinde eğitim alabilme, eğitim kurumları arası değişim vb. durumlar, günümüzde akreditasyon sistemi ve kalite yönetiminin bir arada işlevselliğini gerekli kılmaktadır. Akreditasyonun, kurumun kendini değerlendirmesi ve isteğe bağlı olarak dış-değerlendirmeye tabi tutması olduğu göz önünde bulundurulurken, yükseköğretimde kalitenin akreditasyon ile sağlanabileceği ve arttırılabileceği ifade edilebilir.

6. Sonuç

Küreselleşen dünyada ülkeler arası sınırların bulanıklaşması, bilgi, fikir ve teknolojinin hızla yayılmasına neden olmaktadır. Bu süreçte yükseköğretimin her zaman küresel bir nitelik taşımaya devam edeceği öngörülmektedir (Gnanam, ve Chairman, 2001). Günümüz rekabet dünyasında işletmeler gibi yükseköğretim kurumları da sadece bilim alanında değil, eğitim ve araştırma alanında, öğrenci alma ve öğrenciye çeşitli nitelikler kazandırmada, öğretim elemanı alma ve yetiştirmede, uzman yönetici ve idari personel bulmada ve eğitimde marka olmak için rekabet etmektedir. Üniversiteler arasında prestij kazanmak ve marka olmak şeklinde ortaya çıkan, daha “*kaliteli olma ve kaliteyi geliştirme*” anlayışı rekabete neden olmaktadır. Bu amaçla yapılan, UNESCO’nun 1998’de düzenlediği konferans sonucunda yükseköğretime yüklenen görev ve yükseköğretimin yerine getirmesi beklenen fonksiyonlar ortaya konmaya çalışılmış ve öne çıkan konulardan birisi de kalite olgusu olmuştur.

Yükseköğretimin yaşadığı önemli değişimlerle birlikte, kurumlara kalite ve kalite yönetimi anlayışının yerleştirilmesi için, kaliteli faaliyette bulunma, kalitenin sürekli iyileştirilmesi ve belgelenmesi alanında çok farklı sistem ve yaklaşımlar kullanılmaya başlanmıştır. Akreditasyon, kalite kontrol ve yönetimi gibi kavram ve yaklaşımları birlikte ele alan “Yükseköğretimde Toplam Kalite Sistemi” ’nin yöntem ve tekniklerini içeren birim ve işleyişin, yükseköğretim kurumlarında oluşturulması ve uygulanması önemli bir gereklilik olarak görülmelidir.

KAYNAKÇA

- Aktan, C. C., & Gencel, U. (2007). “Yükseköğretimde akreditasyon.” C. C. Aktan içinde, Değişim çağında yükseköğretim. İzmir: Yaşar Üniversitesi Yayını.
- Altbach, P. G. & Knight, J. (2007). The internationalization of higher education: Motivations and realities. *Journal of studies in international education*, 11(3-4), 290-305.
- Aslan, B. (2009). Çeşitli ülkelerde yükseköğretimde akreditasyon ve Türk yükseköğretimindeki gelişmeler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 42(1), 287-309.
- Bakioğlu, A. & Ülker, N. (2015). Üniversitede akreditasyon. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

- Berdahl, R. O. & McConnell, T. R. (1999). "Autonomy and accountability: Who controls academe." P. G. Altbach, P. J. Gumport & R. O. Berdahl içinde, *American higher education in the twenty-first century: Social, political, and economic challenges*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Brockmann, H., Clarke, L. & Winch, C. (2008). Can performance-related learning outcomes have standards? *Journal of European Industrial Training*, 32(2-3), 99-113.
- Council For Higher Education Accreditation (Chea). (2006). *Chea Survey of Recognized. Accrediting Organizations: Providing Information to the Public*, Washington Dc.
- Craft, A. (2003). *Quality assurance in higher education*. New York: Routledge.
- D'Andrea, V. (2007). 'Improving teaching and learning in higher education. Can learning theory add value to quality reviews?'. D. F. Westerheijden, B. Stensaker & M. Rosa Dordrecht içinde, *In Quality assurance in higher education*. The Netherlands: Springer.
- de Prado Yepes, C. (2006). World regionalization of higher education: Policy proposals for international organizations. *Higher Education Policy*, 19(1), 111-128.
- Eaton, J. S. (2002). Maintaining the delicate balance: Distance learning, higher education accreditation, and the politics of self-regulation. Second in a Series, *Distributed education: Challenges, choices, and a new environment*. Washington: American Council on Education.
- Gencel, U. (2001). Yükseköğretim hizmetlerinde toplam kalite yönetimi ve akreditasyon. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(3), 164-218.
- Gnanam, A., & Chairman, N. E. (2001). Globalization and its impact on quality assurance, accreditation and recognition of qualifications. Erişim: http://portal.unesco.org/education/en/file_download.php/42624d5c43707ace4bae21c917f3574agnanam+.doc (3 Aralık 2018).
- Green, M. F. (2002). Joining the world the challenge of internationalizing undergraduate education. *Change: The Magazine of Higher Learning*, 34(3), 12-21.
- Haug, G. (2003). Quality assurance/accreditation in the emerging European higher education area: A possible scenario for the future. *European Journal of Education*, 38(3), 229-241.
- Hayaloğlu, P., Kalaycı, C. & Artan, S. (2015). Küreselleşme farklı gelir grubundaki ülkelerde ekonomik büyümeyi nasıl etkilemektedir? *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi*, 10(1), 119-152.
- Hesapçıoğlu, M. (2006). Eğitim kurumlarında kalite olgusu ve kalite güvence sistemleri. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 23, 143-160.
- Huisman, J. & Westerheijden, D. F. (2010). Bologna and quality assurance: progress made or pulling the wrong cart? *Quality in Higher Education*, 16(1), 63-66.
- Iannuzzi, P. (2000). Information literacy competency standards for higher education. *Community & Junior College Libraries*, 9(4), 63-67.
- Kehm, B. M., Huisman, J. & Stensaker, B. (2009). *The European higher education area: Perspectives on a moving target*. Rotterdam: Sense Publishers.
- Köksoy, M. (1998). *Yüksek öğretimde kalite ve Türk yüksek öğretimi için öneriler*, İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları.
- Neave, G. (2003). The Bologna declaration: Some of the historic dilemmas posed by the reconstruction of the community in Europe's systems of higher education. *Educational Policy*, 17(1), 141-164.

- Owlia, M. S. & Aspinwall, E. M. (1996). A framework for the dimensions of quality in higher education. *Quality Assurance in Education*, 4(2), 12-20.
- Özer, M., Gür, B. S. & Küçükcan, T. (2011). Kalite güvencesi: Türkiye yükseköğretimi için stratejik tercihler. *Journal of Higher Education & Science*, 1(2), 59-65.
- Rehber, E. (2002). Yüksek öğretimde kalite sorunu: Akreditasyon ve kalite yönetimi. Bursa: Uludağ Üniversitesi Yayınevi.
- Rehber, E. (2007). “Dünyada değişen yüksek öğretim ve kalite anlayışı.” C. C. Aktan içinde, Değişim çağında yüksek öğretim. Birinci Baskı, İzmir: Yaşar Üniversitesi Yayını.
- Reinalda, B. & Kulesza-Mietkowski, E. (2005). The Bologna process: Harmonizing Europe's higher education. Farmington Hills, MI: Barbara Budrich.
- Sahney, S., Banwet, D. K. & Karunes, S. (2004). Conceptualizing total quality management in higher education. *The TQM Magazine*, 16(2), 145-159.
- Tezsürtücü, D., & Bursalıoğlu, S. A. (2013). Yükseköğretimde değişim: Kalite arayışları. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10(2), 97-108.
- Uludağ Üniversitesi “Akreditasyon Ölçütleri”, Erişim: [http://kurullar.home.uludag.edu.tr/RAK/kitap/metin.htm#_Toc519305033UNESCO, 1998, World Declaration on Higher Education for The Twenty First Century: Vision and Action, 9 October 1998 \(3 Aralık 2018\).](http://kurullar.home.uludag.edu.tr/RAK/kitap/metin.htm#_Toc519305033UNESCO, 1998, World Declaration on Higher Education for The Twenty First Century: Vision and Action, 9 October 1998 (3 Aralık 2018).)
- Van Damme, D. (2001). Quality issues in the internationalisation of higher education. *Higher Education*, 41(4), 415-441.
- Yalçınkaya, M. (1997). Akreditasyon ve yükseköğretim kurumlarının değerlendirilmesi. *Standard: Teknik ve Ekonomik Dergi*, 36(426), 94-98.
- YÖK, (2015). Yükseköğretim kalite güvencesi yönetmeliği. Erişim: [http://yok.gov.tr/documents/23233405/23540205/Y%C3%9CCKSEK%C3%96%C4%9ERET%C4%B0M+KAL%C4%B0TE+G%C3%9CVENCES%C4%B0%20Y%C3%96NETMEL%C4%B0%C4%9E%C4%B0.pdf/e5812b5a-5b41-4b2d-a194-25842b4aa315 \(5 Aralık 2018\).](http://yok.gov.tr/documents/23233405/23540205/Y%C3%9CCKSEK%C3%96%C4%9ERET%C4%B0M+KAL%C4%B0TE+G%C3%9CVENCES%C4%B0%20Y%C3%96NETMEL%C4%B0%C4%9E%C4%B0.pdf/e5812b5a-5b41-4b2d-a194-25842b4aa315 (5 Aralık 2018).)